

Recensie

Maria DiCenzo, Lucy Delap, Leila Ryan, *Feminist Media History. Suffrage, Periodicals and the Public Sphere*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2010. 239 p. ISBN: 9780230241268, €79,99.

De roep om vrouwenkiesrecht was een van de grote strijdpunten van de zogenaamde eerste feministische golf (grotweg tussen 1860 en 1920). De suffragettes, zoals de vrouwen die voor kiesrecht opkwamen werden genoemd, strenden in veel westerse landen voor de invoering van vrouwenkiesrecht.

Feminist Media History: Suffrage, Periodicals and the Public Sphere gaat over deze suffragettes en hun tijdschriften in Groot-Brittannië. Vrouwentijdschriften van rond de eeuwwisseling zijn vanuit verschillende disciplines onderzocht. Toch weten DiCenzo, Delap en Ryan een leemte te vullen. Tot nu toe zijn de tijdschriften van de vrouwenkiesrechtbeweging vooral gebruikt voor onderzoek naar de feministische beweging. Daarbij waren de tijdschriften een bron voor informatie over de vrouwenbeweging. Onderzoek naar de betekenis en rol van deze feministische tijdschriften zelf is echter nauwelijks gedaan.

Het interessante aan het boek van DiCenzo, Delap en Ryan is dat zij juist

de tijdschriften centraal stellen en deze vanuit drie verschillende invalshoeken benaderen. Eerst worden de tijdschriften in het licht van theorievorming uit de mediageschiedenis beschouwd. Vervolgens wordt theorievorming over publieke ruimte gebruikt om de betekenis van de tijdschriften en hun inhoud te duiden. In navolging van Habermas wordt het begrip publieke ruimte gebruikt om te onderzoeken hoe en waarom verschillende vrouwen betrokken raakten in het publieke debat. Hiermee samenhangend is een derde invalshoek gekozen, waarbij de auteurs de feministische tijdschriften onderzoeken als onderdeel van de eind negentiende eeuw opkomende nieuwe sociale bewegingen, zoals de arbeidersbeweging. De auteurs tonen overtuigend aan dat tijdschriften een cruciale rol speelden in het ontstaan van deze nieuwe bewegingen. Door theorieën uit onderzoek naar sociale bewegingen te toetsen, komen ze bovendien tot aanvullende inzichten over de eerste feministische golf. Zo stellen de auteurs vast dat de suffragettes en feministen zich niet alleen richtten op vrouwen en medestanders maar op een breder publiek en dat tijdschriften hierin een grote rol speelden.

Het boek bestaat uit twee delen: deel één gaat over de relaties tussen de

publieke ruimte, sociale bewegingen en mediageschiedenis. Dit onderdeel, dat ongeveer een derde van het boek beslaat, vormt het theoretisch kader. Deel twee is gebaseerd op primair bronnenonderzoek en bevat drie *case studies*. De tijdschriften die centraal staan zijn zeer specifieke bladen: het waren uitgaven bedoeld om de strijd voor vrouwenkiesrecht te ondersteunen. Sommige waren het officiële orgaan van een vereniging voor kiesrecht, andere waren gelieerd aan de kiesrechtbeweging zoals *The Englishwoman* (1909-1921) of meer algemeen feministisch van aard zoals *The Freewoman* (1911-1912).

In de eerste *case study* staan de verschillende officiële organen van de vrouwenkiesrechtorganisaties centraal. Met titels als *The Common Cause*, *Woman's Dreadnoughts* en *The Church League for Woman's Suffrage* probeerden deze organisaties het vrouwenkiesrecht te bereiken. De tijdschriften gingen niet alleen over kiesrecht: ook andere publieke zaken werden aangesneden, zoals politiek en arbeid. Wat opvalt zijn vooral de grote verschillen tussen tijdschriften onderling en de soms stormachtige ontwikkelingen die binnen de tijdschriften plaatsvonden. De beweging voor vrouwenkiesrecht bestond uit groepen met verschillende sociale achtergronden, die regelmatig onderling in conflict kwamen. Socialistische vrouwen, christelijke vrouwen en vrouwen uit de burgerij: elke doelgroep had haar eigen vereniging en haar eigen tijdschrift. Uit historisch en sociologisch onderzoek was al gebleken dat de feministische beweging van de eerste golf absoluut geen eenheid was en dat er veel onderlinge conflicten waren. Het feminisme komt voort uit christe-

lijke, socialistische en liberale tradities en kent een aantal zeer tegenstrijdige richtingen. Over arbeid, geboorteregeling, moederschap en de houding ten opzichte van mannen bestonden grote meningsverschillen. De kiesrechtstrijd was eigenlijk het enige gemeenschappelijke actiepunt van alle feministen tijdens de eerste golf. Het onderzoek naar de officiële tijdschriften van de kiesrechtverenigingen bevestigt dit beeld, en laat bovendien heel precies zien hoe conflicten ontstonden en ook dat binnen verenigingen verschuivingen in opvattingen plaatsvonden.

The Englishwoman staat centraal in de tweede *case study*. Dit blad was geen officieel orgaan van een kiesrechtvereniging, maar wel een tijdschrift gericht op het verkrijgen van het vrouwenkiesrecht. Het tijdschrift is relatief onbekend en nauwelijks eerder onderzocht. Het maandblad ging over kiesrecht, over politiek en over cultuur. Hoewel het blad onafhankelijk claimde te zijn, zat het volledig verstrikt in de complexe beweging voor vrouwenkiesrecht. Een onderwerp als de Eerste Wereldoorlog en de houding van feministen daarin gaf aanleiding tot grote discussies. Ook arbeid was een thema dat veel werd bediscussieerd. De diversiteit binnen de vrouwenbeweging blijkt ook uit dit tijdschrift. Het blad richtte zich op alle vrouwen die de kiesrechtstrijd voor vrouwen steunden en die geïnteresseerd waren in politiek en cultuur. Jammer genoeg is er nauwelijks iets bekend over wie de lezers waren van dit tijdschrift, waardoor het moeilijk is om uitspraken te doen over de invloed en reikwijdte van het blad.

De derde *case study* gaat over het onafhankelijke feministische tijdschrift

The Freewoman. Over dit blad is veel archiefmateriaal beschikbaar met gegevens over abonnees, redacteuren en auteurs. Onderzoek naar *The Freewoman* laat zien dat tijdschriften binnen sociale bewegingen een centrale rol konden vervullen. Redacteuren van het blad zochten voortdurend contact met andere tijdschriften en kranten, zoals *The Times* en *The Morning Post*. Schrijvers voor het blad waren suffragettes, maar ook andere bekende feministen. Lezers waren vooral afkomstig uit de middenklassen. Het blad schreef tamelijk open over seksualiteit en dat was vooral de reden dat het door sommigen als te vooruitstrevend werd gezien. Het bleef in het tijdschrift niet alleen bij het geschreven woord. ‘The Freewoman Discussion Circles’ waren discussiegroepen in Londen om bepaalde onderwerpen onder lezers meer persoonlijk en intensief te bespreken. Hier kwamen honderden vrouwen op af. Thema’s waren onder andere eugenetica, prostitutie, celibaat en neomalthusianisme. Het tijdschrift vormde het hart van de sociale beweging en zette voortdurend acties in gang.

Jammer is dat in de *case studies* weinig bekend wordt over de lezers van de tijdschriften – die toch de achterban vormden van de sociale beweging. Om daadwerkelijk de invloed van de tijdschriften binnen de feministische bewe-

ging te onderzoeken, zal meer onderzoek gedaan moeten worden naar de impact van de tijdschriften op hun lezers. Doordat sterk geleund wordt op mediatheorieën en de sociale wetenschappen is bovendien soms weinig oog voor de specifieke historische context waarbinnen de tijdschriften verschenen. Het politieke en maatschappelijke klimaat in Groot-Brittannië in het begin van de twintigste eeuw blijft wat onderbelicht. Hierdoor lijkt de reikwijdte van het feminisme ten onrechte vooral beperkt te blijven tot de feministen zelf, terwijl het juist een brede maatschappelijke beweging was.

De waarde van het boek zit naar mijn mening vooral in het aantonen van de onderlinge relaties tussen verschillende tijdschriften en hun redactrices en in het inzicht dat zo gegeven wordt in de diversiteit van het feminisme tijdens de eerste golf. Daarnaast wordt aangetoond dat tijdschriften een cruciale rol speelden binnen de feministische beweging. *Case studies* als deze geven een inzicht in de netwerken en verwevenheid van sociale bewegingen aan het begin van de twintigste eeuw. Een analyse van nog meer tijdschriften en hun redacteuren zou het onderzoek kracht bij zetten.

•> MARLOES HÜLSKEN is docent en onderzoeker aan de lerarenopleiding Geschiedenis van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.